

1. עמותת גישה - מרכז לשמירה על הזכות לנוע (ע"ר)
2. רופאים לזכויות אדם (ע"ר)
3. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברג (ע"ר)

ע"י ב"כ עוה"ד אסנת כהן ליפשיץ ו/או מוריה
פרידמן שריר ו/או סיגי בן ארי מ"גישה -
מרכז לשמירה על הזכות לנוע"
רחוב הרכבת 42 תל אביב, 67770
טלפון: 03-6244120; פקס: 03-6244130
דוא"ל: info@gisha.org

וע"י ב"כ עו"ד תמיר בלנק (מ.ר. 30016); עו"ד עדי לוסטיגמן (מ.ר.
29189) ואח'
מרחוב שמואל הנגיד 27 ירושלים 94269
טל': 6222808 - 02; פקס: 5214947 - 03
דוא"ל: mail@lb-law.net

העותרות

- נגד -

1. שר הביטחון
2. מתאם פעולות הממשלה בשטחים
3. מנהלת תיאום וקישור לרצועת עזה

ע"י ב"כ ממחלקת בג"צים, פרקליטות המדינה
רחוב צלאח א-דין 31 ירושלים, 9711054
טלפון: 02-6466590; פקס: 02-6467011
דוא"ל: Hcj-dep@justice.gov.il

המשיבים

עתירה למתן צו-על-תנאי

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת ליתן צו-על-תנאי המופנה כנגד המשיבים, והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא יתקנו את "נוהל הטיפול בבקשות היתרים לפלסטינים תושבי עזה" מיום 25.10.2017 באופן שיהלום את ההסדרים שנקבעו ביוני 2007 ואושרו על ידי בית משפט נכבד זה.

*ההדגשות בציטוטים המובאים בעתירה אינן במקור אלא אם כן צוין אחרת.

עניינה של העתירה

עניינה של העתירה

1. תושבי רצועת עזה אשר מבקשים לצאת לישראל, לגדה המערבית או לחו"ל לצרכים חיוניים ואנושיים שונים, שהוכרו על ידי ישראל ככאלה המצדיקים מתן אישור יציאה, אינם נענים בתוך פרק זמן סביר ולעיתים אינם נענים כלל, או ברגע האחרון ממש.
2. המשיב התחייב אך לפני שנים ספורות בפני בית משפט נכבד זה לטפל בבקשות ליציאה מהרצועה במסגרת סד זמנים סביר, הכולל גם פרק זמן להודעה מראש לפונים על תשובתו, כזה המאפשר השגה אפקטיבית על סירוב. המשיב התנער באופן חד-צדדי מהתחייבותו זו, וקבע באופן זוחל טווח זמנים ארוך באופן בלתי סביר ופוגעני למענה על בקשות ליציאה, טווח זמנים שאף בו הוא אינו עומד במקרים רבים.
3. העיכוב הבלתי סביר במתן מענה לבקשות ליציאה, וטווח הזמנים הארוך למענה שנקבע לאחרונה, ללא הצדקה מספקת וללא ביסוס בדיון, גורם לפגיעה קשה, בלתי נחוצה ובלתי מידתית בזכויות האדם ובצרכים הבסיסיים האנושיים של התושבים ועומד בניגוד להתחייבות המשיב בפני בית משפט נכבד זה.
4. מכאן עתירה זו.

רקע עובדתי

הגשת בקשה ליציאה מרצועת עזה דרך מעבר ארז

5. על פי סעיף 1(א) לחוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952 (להלן: "חוק הכניסה"), מי שאיננו אזרח ישראלי זקוק לאשרה כדי להיכנס לישראל. סעיף 17(ב) לחוק הכניסה מסמך את שר הפנים, בהתייעצות עם ועדת הפנים של הכנסת, לפטור סוגי אנשים מהוראות החוק. תושבי רצועת עזה פטורים מהוראות סעיף 7 לחוק הכניסה, וזאת מתוקף צו הכניסה לישראל (פטור תושבי רצועת עזה) (הוראת שעה), תשס"ה – 2005. הצו קובע:

"תושב רצועת עזה הנכנס לישראל משטח רצועת עזה מכוח היתר, לרבות היתר כללי שנתן מנהל מינהל האוכלוסין או מי ששר הפנים הסמיך לכך, פטור מהוראות סעיף 7 לחוק מהוראות החוק בדבר אשרה ורישיון לשיבת מעבר או ביקר, כל עוד הוא מקיים את ההיתר כאמור";

6. לאחר נסיגת כוחות צה"ל מרצועת עזה בספטמבר 2005, הוצא מנשר על ידי מפקד כוחות צה"ל באזור עזה, המודיע על סיומו של הממשל הצבאי. במקביל השתמש שר הפנים בסמכותו על פי סעיף 17(ב) לחוק הכניסה והוציא את צו הכניסה לישראל (פטור תושבי רצועת עזה) (הוראת שעה) תשס"ה – 2005¹ נקבע:

¹ צו זה החליף את הצו מיום 9.1.68 - צו בדבר סגירת האזור (רצועת עזה וצפון סיני) (מס' 144), התשכ"ח-1968

"תושב רצועת עזה הנכנס לישראל משטח רצועת עזה מכוח היתר, לרבות היתר כללי, שנתן מנהל מינהל האוכלוסין או מי ששר הפנים הסמיך לכך, פטור מהוראות סעיף 7 לחוק ומהוראות החוק בדבר אשרה ורישיון לשיבת מעבר או ביקור, כל עוד הוא מקיים את תנאי ההיתר כאמור;..."

7. לאחר מתן צו הפטור, הסמיך שר הפנים מספר גורמי צבא הפועלים במינהלת תיאום וקישור במעבר ארז ליתן היתר לתושבי רצועת עזה לשם כניסה לישראל ("הסמכה לתת היתר" מיום 18.6.07). בנוסף, על פי סעיף 33 לחוק הכניסה לישראל (הוראת שעה), תשס"ג – 2003 רשאי מפקד האזור ליתן היתר שהייה בישראל לתושבי רצועת עזה למטרה זמנית. ביום 19.9.07 החליטה ועדת השרים לביטחון לאומי של מדינת ישראל (הקבינט הבטחוני) להטיל מגבלות על תנועת אנשים מן הרצועה ואליה (החלטה ב/34). בהחלטה נאמר, כי:

"תוטל מגבלה על תנועת אנשים מהרצועה ואליה. ההגבלות ייושמו לאחר בחינה משפטית תוך התחשבו בהיבטים ההומניטריים השוררים ברצועת עזה ומתוך כוונה להימנע ממשבר הומניטרי."

8. עיקרם של הגבלות אלו פורסמו במסמך "מדיניות תנועת אנשים בין מדינת ישראל לרצועת עזה (מעודכן ליום 5.5.2011). במסמך צוין, כי המגבלות על תנועת אנשים ייושמו "בהתאם לחובות המשפטיות המוטלות על ישראל". למסמך המדיניות:

http://www.gisha.org/UserFiles/File/LegalDocuments/procedures/entering_and_exiting_ga.za/03.pdf

9. מדיניות המשיבים בעניין כניסה מרצועת עזה מפורטת במסמך "סטטוס הרשאות לכניסת פלסטינים לישראל, ליציאתם לחו"ל ולמעברם בין איו"ש לבין רצועת עזה" (להלן: סטטוס ההרשאות). זהו המסמך המעגן ומפרט את מדיניות המשיבים לגבי תנועת אנשים וסחורות בין רצועת עזה, הגדה המערבית וישראל. בפועל המשיבים מנפיקים היתרים לתושבי הרצועה בהתאם לסטטוס ההרשאות והקריטריונים המוגבלים שקבעו שם. תושב עזה מחויב לקבל היתר מהמשיבים גם אם הוא לא מבקש להיכנס לישראל, אלא רק לעבור בה כדי להיכנס לגדה המערבית או אפילו לצאת לחו"ל דרך גשר אלנבי. לסטטוס ההרשאות:

<http://www.gisha.org/UserFiles/File/LegalDocuments/procedures/general/50.pdf>

10. יוער כבר עתה, כי מעבר רפיח, המאפשר יציאה מהרצועה דרך מצרים, סגור ברוב ימות השנה ומשום כך, אינו מהווה חלופה עבור התושבים. כך למשל בשנת 2017 פעל מעבר רפיח רק 36 ימים ומתוכם רק ב- 24 ימים התאפשרה יציאת אנשים מהרצועה (ביתר הימים התאפשרה רק כניסה).

11. ככלל, ניתנים היתרי יציאה מרצועת עזה לגדה המערבית, לחו"ל ולישראל, לאחר שמבקש ההיתר מציג בפני המשיבה 3 הוכחות לכך שמטרת יציאתו עומדת בקריטריונים שנקבעו על ידי המשיבים. מרבית ההיתרים ניתנים רק אם המבקשים הציגו למשיבים מסמכים התומכים בקיומו של תאריך מוגדר וקבוע מראש בו נדרשת נוכחותם מחוץ לרצועת עזה (מועד קשיח). מועד קשיח נדרש על מנת לקבל היתר, לצרכים רפואיים; לראיון בקונסוליה; להשתתפות בחתונה; לפגישות עבודה; השתתפות בכנסים; אָבּל ולוויה, ולימודים אקדמיים. בבקשות אחרות, מועד היציאה הוא "גמיש", למשל בבקשה לביקור קרוב

משפחה מדרגה ראשונה החולה במחלה קשה ביותר. יובהר, כי בקשות אלו אינן פחות דחופות מבקשות עם מועד קשיח.

12. המשיבים אינם עומדים בקשר ישיר עם תושבי הרצועה מבקשי ההיתרים. לפי נהליהם, על התושב להגיש את בקשתו לוועדה האזרחית הפלסטינית, שהיא הגורם המתווך. הוועדה האזרחית מרכזת את הבקשות ומעבירה אותן למשיב 3. **נהלי העבודה בין המשיבים לבין הוועדה האזרחית הפלסטינית אינם מפורסמים והמשיבים מסרבים לגלות אודותיהם דבר וחצי דבר.** העובדה כי המשיבים מקפידים על התנהלות במחשכים, יוצרת מצב בו המנגנון הבירוקרטי שהקימו לטיפול בבקשות והפרוצדורות המוכתבות על ידם אינם ניתנים לביקורת חיצונית. זאת על אף שאמצעים בירוקרטיים אלו, עלולים לפגוע עמוקות ואכן פוגעים בזכויות התושבים.

13. התושבים גם אינם יכולים לקבל מהמשיבים מידע כלשהו הנוגע לטיפול בבקשתם: הם אינם מקבלים אישור כי הבקשה מונחת על שולחן המשיבים (ואישור כזה גם לא נמסר לוועדה האזרחית הפלסטינית); הם אינם יכולים להתעדכן בסטטוס הטיפול בבקשתם; הם אינם יכולים לדעת מתי יקבלו מענה ואם בכלל.

14. הליך בחינת הבקשות להיתרים נמשך שבועות ארוכים. במשך תקופה ארוכה זו, המבקשים אינם יודעים האם תתאפשר יציאתם מהרצועה אם לאו. כפי שיופרט בהמשך, חלק ניכר מהבקשות כלל לא נענות עד למועד הקשיח או עד בכלל. משכך, חולים מחמיצים טיפולים רפואיים, סטודנטים לא מגיעים לפתיחת שנת לימודים, קרובי משפחה לא מספיקים לראות את יקיריהם החולים בטרם ילכו לעולמם ועוד.

15. חלק ניכר מהתשובות נמסרות למבקשים רק סמוך ביותר למועד הקשיח (בערב שלפני יום היציאה המבוקש או אפילו באותו היום). מי שהתמזל מזלו וזכה לקבל היתר מהמשיבים נאלץ להתארגן ליציאה באופן מידי. כך למשל קרה בעניינה של א' א', שביקשה לצאת לחו"ל ללימודי תואר שני. לאחר שחיכתה שבועות לתשובת המשיבים, הודיעו לה בפתאומיות כי הונפק עבורה היתר לאותו הבוקר ועליה להגיע בדחיפות למעבר ארז. א' נאלצה להיפרד מבתה בת השנתיים וחצי ומבן זוגה ללא הכנה מוקדמת, לארוז במהירות את חפציה ולצאת לדרך. כמוכן, שבנסיבות אלו לא יכלה להיפרד מחברים ובני משפחה נוספים.

16. במקרים אחרים, תושבים שבקשתם סורבה אינם יכולים לפעול על מנת לשנות את רוע הגזרה מפני שאין בידם זמן להשיג על ההחלטה, או לפנות לערכאות על מנת לנסות לשנותה. כך למשל, משפחת ת' ומשפחת צ', בני הדת הנוצרית, הגישו למשיב 3 במשך שנים בקשות לקבל היתרי יציאה מהרצועה לרגל החגים הנוצריים. פעם אחר פעם, התקבל מענה לבקשותיהם בסמוך מאוד למועד החג, באופן שלא אפשר להם לצאת מהרצועה ואף לא לעתור כנגד החלטת המשיבים. עניינם הובא לדיון בפני בית משפט נכבד זה בבג"ץ 9815/17.

נוהל טיפול בבקשות היתרים לפלסטינים תושבי רצועת עזה

17. **במוקד עתירה זו עומד "נוהל הטיפול בבקשות היתרים לפלסטינים תושבי עזה" אשר פרסם המשיב ביום 25.10.2017.** על פי הנוהל זה, כלל בקשותיהם של תושבי עזה, למועד יציאה קשיח או ליציאה בתאריך גמיש תטופלנה במסגרת זמנים של בין 23 ימי עבודה (היינו, חודש) ל - 70 ימי עבודה (היינו, 4 חודשים). המשיבה 3 סופרת את מניין הימים מהרגע בו לטענתה, הועברה אליה הבקשה מהוועדה האזרחית הפלסטינית. פרקי הזמן שקבעו המשיבים עומדים במרכז עתירה זו ולכן נצטט את ההוראה הרלבנטית כלשונה:

10. זמני טיפול נדרשים בבקשות להיתרים

- א. היתרים לצרכי טיפול רפואי (לרבות מלווים לחולים ולרבות יציאה לחו"ל לצורך טיפול רפואי): 23 ימי עבודה. במקרים בהם קיימת דחיפות רפואית מיוחדת (הצלת חיים) הבקשות יטופלו באופן מיידי.
- ב. ביקור בן משפחה חולה (באיו"ש/בישראל): 50 ימי עבודה.
- ג. חתונה בישראל/איו"ש: 50 ימי עבודה.
- ד. פגישות עבודה, השתתפות בכנסים בישראל/איו"ש: 50 ימי עבודה.
- ה. כניסה למפגשים בשגרירויות וקונסוליות בישראל/באיו"ש: 50 ימי עבודה.
- ו. השתלמויות והתמחויות רפואיות: 70 ימי עבודה.
- ז. מסחר בישראל: 70 ימי עבודה.
- ח. יציאה לחו"ל למטרות אחרות (בהתאם לסטאטוס ההרשאות): 70 ימי עבודה.
- ט. לוויה בישראל: טיפול מיידי.

18. עיון בהוראת הרלבנטית בנוהל מלמד כי למעשה, הבקשה היחידה שהמשיבה 3 מתחייבת להשיב עליה בתוך חודש, היא בקשה לטיפול רפואי. זאת, למרות שניתן היה לצפות מרשות סבירה כי בקשות אלו תטופלנה באופן מיידי ומענה יימסר ללא דיחוי גם אם אין מדובר בהצלת חיים.

19. אם אין די בפרקי הזמן הארוכים הקבועים בנוהל, הרי שסעיף 4 לנוהל קובע כי מניין הימים לשיטת המשיבים מתחיל רק מרגע בו הועברה אליהם הבקשה מהוועדה האזרחית הפלסטינית.

"זמני הטיפול ייספרו מרגע קבלת הבקשה על ידי הגורמים המוסמכים במת"ק עזה מנציגי הוועדה האזרחית הפלסטינית. יובהר כי במניין כלל זמני הטיפול במסמך זה ייספרו "ימי עבודה" בלבד, ללא מניין סופי שבוע וחגי ישראל, וכי הימים ייספרו רק מרגע שהתקבלה בקשה כשהיא מלאה וכוללת את כל הפרטים, האסמכתאות והמסמכים התומכים הנדרשים בהתאם לדין ולנהלים המקובלים".

20. כאמור לעיל, המשיבים מסרבים, לתת אישור על קבלת בקשה להיתר מהוועדה האזרחית הפלסטינית לפונים הפלסטינים או לב"כ. בניגוד לוועדה האזרחית הפלסטינית, המפרסמת באופן פומבי, באמצעות אתר אינטרנט את מועד העברת הבקשה למשיבים, לא ניתן לקבל שום אינדיקציה למועד בו התקבלה דה פקטו הבקשה אצל המשיבים. אף אם מונחת בפני המשיבים בקשה שהועברה במקביל להעברתה באמצעות הוועדה האזרחית הפלסטינית, על ידי ב"כ הפונה הפלסטיני, הם מסרבים להתחיל לטפל בה ולעמדתם לא יחל מניין הימים. בשל התנהלות המשיבים, קורה לא אחת כי רק לאחר שבועות של המתנה, מוסרים המשיבים לפונה כי בקשתו כלל לא הועברה מהוועדה האזרחית, או שבקשתו הועברה ללא מסמכים.

21. כאמור, פרקי הזמן לטיפול בבקשות שקבעו המשיבים בנוהל ארוכים ביותר. לנוכח כך, מקוממת במיוחד העובדה כי **אף במסגרת זמנים נדיבה זו, לא עומדים המשיבים ובחלק ניכר מהבקשות הם אינם משיבים לפונים גם בתום המועד הקבוע בנוהל**. בשנה האחרונה, רבות מהבקשות להיתרים המועברות למשיבה 3 נענות אחרי פרקי זמן ארוכים אף מהקבוע בנוהל או לא נענות כלל. העיכוב במתן מענה מאפיין את טיפול המשיבה בבקשות להיתרים לכל מטרה שהיא: החל בחולים הזקוקים לטיפול רפואי, דרך בני משפחה המבקשים לבקר את קרוביהם החולים, או להשתתף בחתונות וכלה בתושבים הנדרשים להשתתף בכנסים, להגיע ללימודים לתארים מתקדמים, לצאת לצרכי מסחר ועוד. בשנת 2017 הוגשו

25,511 בקשות להיתר ישראלי ליציאה מרצועת עזה למטרות טיפול רפואי. מעל 40% מהן לא נענו כלל, או נענו לאחר שהחולה החמיץ את התור הרפואי (לפי ארגון הבריאות העולמי).

22. דוגמה לכך היא עניינו של א' ס', חולה בן 18 הסובל מגידול בעצם הפיבולה וזקוק לכריתה כירורגית. ס' הגיש מספר בקשות להיתר יציאה מעזה לטיפול והתשובה לכל בקשותיו היתה שבקשתו בבדיקה. בפעם האחרונה הגיש בקשה לתור בתאריך 6.2.18 לבית החולים מקאסד אך האישור הגיע רק לאחר שמועד התור חלף. כעת הוא נאלץ לבקש תור חדש לניתוח ולהגיש בקשה נוספת. דוגמה נוספת היא עניינה של ס' ב', בת 39 מרצועת עזה, החולה בסרטן שד. היא זקוקה לטיפול מסוג אדגובנט רדיותרפיה ולשם כך זומנה לבי"ח אוגוסטה ויקטוריה 5 פעמים בתאריכים: 29.5.2017, 10.7.2017, 13.8.2017, 11.9.2017, 9.10.2017. בכל אחת מהפעמים חלף מועד הטיפול מבלי שהמשיבים השיבו לבקשה מטוב ועד רע. בקשתה האחרונה של החולה לקבלת היתר ליום 22.3.2018 סורבה ללא נימוק. יודגש כי עניינם של א' ס' ושל ס' ב' מהווה דוגמאות בלבד. העותרת 2 מטפלת במקרים רבים בהם, נסיבות התנהלותם של המשיבים ומחדלם להשיב לבקשות זהה.

23. מצב דברים זה עולה בקנה אחד עם נתון שמסרו המשיבים במסגרת בקשת חוק חופש המידע, על פיו נכון לספטמבר 2017 **אצל המשיבה 2 תלויות ועומדות 16,466 בקשות שטרם נענו**. ברור מאליה כי התנהלות המשיבים פוגעת בנושאות בזכויותיהם של תושבי עזה ומשפיעה לרעה על כל היבט בחייהם.

24. על אף שהנוהל פורסם רק בסוף אוקטובר, המשיבה 3 הכתיבה את לוח הזמנים שנקבע בו לוועדה האזרחית הפלסטינית חודשים ארוכים קודם לפרסום. משכך במהלך התקופה בה מיושם הנוהל, למדה העותרת, כי אין מדובר במסגרת זמנים גמישה, אלא בהוראות נוקשות בגינן בקשות שהוגשו שלא בהתאם למועדים נדחו על הסף או לא טופלו כלל. כך קרה למשל בעניינו של ת' ג', אזרח גרמניה ותושב פלסטיני אשר הגיש בקשה לצאת מהרצועה כדי לחזור לביתו בגרמניה. המשיבים סירבו את בקשתו "משום שהבקשה התקבלה לידנו מהוועדה האזרחית במסגרת זמנים שאינה מאפשרת את הטיפול בה ואת השלמת כלל הבדיקות הנדרשות להחלטה בטרם מועד הכניסה המבוקש". מכיוון שהבקשה הוגשה על ידי אזרחי גרמניה שביקש לחזור לביתו, לא ברור כלל למה התכוונו המשיבים כשהתייחסו למועד כניסה מבוקש.

25. הנה כי כן, על אף שמדובר בפרקי זמן ארוכים באופן לא סביר ופוגעני, נכון להיום, במקרים רבים, אפילו במסגרתם המשיבה 3 אינה מואילה להשיב לפונים.

26. עוד נלמד מהאופן בו מיושמת הוראות הנוהל כי המשיבה 3 דורשת מהוועדה האזרחית, **לא** להעביר אליה בקשות אם התאריך הקשיח ליציאה מוקדם מהנקוב כפרק הזמן המקסימלי בנוהל. כאשר אין תאריך קשיח דורש המת"ק כי הוועדה האזרחית תציין תאריך פיקטיבי אשר יתיר בידי המשיבים זמן רב לטיפול בבקשות. למרבה הצער, התאריכים הנקובים (קשיחים או פיקטיביים) מהווים עבור המשיבים **תאריך יעד** ולא תאריך אחרון למסירת התשובה.

לוח הזמנים שקבעו המשיבים מנוגד לצרכי התושבים ולמציאות החיים

27. לוח הזמנים שקבעו המשיבים מאלץ את התושבים להגיש את בקשותיהם זמן לא סביר מראש. אם לא יעשו כן, תישלל מהם האפשרות לממש את המטרה שבגינה התבקש מלכתחילה ההיתר. בנסיבות אלו מוצאים עצמם התושבים במלכוד, שכן במקרים רבים הם אינם יכולים להגיש את הבקשה מוקדם יותר וזאת מסיבות שאינן תלויות בהם והם אינם יכולים להשפיע עליהן. ודוק. לאורך פרק הזמן הארוך בו

נאלצים המבקשים להמתין לתשובת הרשויות, נפגעות זכויות היסוד שלהם מטעמים בירוקרטיים שנחיצותם וחוקיותם מוטלת בספק.

28. כך למשל, הזמן הקבוע בנוהל לבחינת בקשות לטיפול רפואי הוא 23 ימי עבודה, אלא אם כן מדובר בדחיפות רפואית מידית. בשל הצורך להוכיח קיומו של מועד קשיח, תושב עזה חולה לא יכול לפנות למשיבים באמצעות הוועדה האזרחית עד שיש בידו זימון מהמוסד הרפואי, התחייבות כספית וכו'. מציאות החיים הינה, שתורים לבדיקות וטיפולים נקבעים פעמים רבות זמן קצר מראש וזמן נוסף עלול לחלוף עד שהמסמכים שדורשים המשיבים יעברו לידי החולה. העותרת 2 נתקל שוב ושוב במקרים בהם תורים שנקבעו מראש מתבטלים, משאבים מבוזבזים וחולים נפגעים, וזאת בשל העובדה שזמן הטיפול של המשיבים ארוך מהזמן שבין מועד קביעת הטיפול לבין מועד התור עצמו. יש לקבוע, כי ככלל משך הטיפול יהיה בזיקה הדוקה למועד התור ותינתן תשובה מספר ימים לפחות בטרם התור שנקבע.

29. דוגמא נוספת היא עניינם של התושבים המבקשים לצאת ללימודים גבוהים בחו"ל. סטודנט המבקש היתר יציאה ללימודים, נדרש על ידי המשיבים להציג מסמך קבלה למוסד האקדמי, אשרת כניסה למדינה בה ילמד ואשרת מעבר בירדן. אלא שעל מנת לקבל אשרת מעבר בירדן, נדרש הסטודנט להציג אשרת כניסה למדינת היעד. תוקפם של המסמכים (לרבות מסמך הקבלה למוסד האקדמי) תחום בזמן ולעיתים קרובות, לא ניתן לקבלם במועד בו דורשים המשיבים. במקרים אחרים, אם הצליח הפונה להציגם במועד, תוקפם פוקע במהלך פרק הזמן הארוך שבו הם מונחים לפני המשיבים בטרם יסתיים טיפולם.

30. דוגמא נוספת של האבסורד בקביעת זמני טיפול כה ממושכים, מתבטאת בדרישות המשיבים לקבלת היתר לביקור חולה. המשיבים מאשרים ביקור חולה, רק כאשר מדובר בחולה אשר נתון לאשפוז ממושך או גוסס. זמן הטיפול שלקחו לעצמם המשיבים לטיפול בבקשה כזו הוא 50 ימי עבודה. אם אדם נאלץ לפנות בבקשה לבקר קרוב משפחה חולה רק כאשר הוא גוסס אך לפחות 50 ימי עבודה מראש, הוא מסתכן שהביקור לא יצא אל הפועל וקרוב משפחתו ילך לעולמו קודם לקבלת היתר המיוחל. מאידך, אם הבקשה תוגש כאשר המצב הרפואי פחות חמור, היא תסורב כי לעמדת המשיבים היא אינה עומדת בקריטריונים (שכמובן קבעו הם בעצמם).

הנוהל מחודש אוקטובר 2017 קובע לוח זמנים פוגעני אף בהשוואה לנהלים קודמים

31. הנוהל מחודש אוקטובר הוא האחרון בשורה של נהלים שנועדו **במקור** להטיב עם התושבים באמצעות הגבלת משך טיפול המשיבה 3 בבקשות להיתרים. כעולה בבירור מהוראות הנוהל, כיום עושים המשיבים שימוש בנוהל, לא על מנת להגביל את משך הטיפול ולהבטיח את זכויות המבקשים, אלא על מנת לאפשר לעצמם לא להשיב לפונים במשך שבועות וחודשים. באמצעות סקירת ההוראות הרלבנטיות להלן, נבקש להמחיש מגמה מדאיגה של העמקת הפגיעה במבקשי ההיתרים:

32. בשנת 2006, התחייבו המשיבים בבג"ץ 4212/06 **Avocats Sans Frontieres** נ' **אלוף פיקוד הדרום** (28.6.2006) לטפל בבקשות המוגשות אליהם תוך פרק זמן **קצר** משלושה שבועות. העתירה הוגשה לאחר שבמשך חצי שנה סירבו המשיבים להשיב לתושבי עזה אשר ביקשו לצאת להשתלמויות משפטיות בגדה המערבית. לאחר הגשת העתירה הצהירו המשיבים (בהודעה משלימה מיום 25.6.2006), כי הגשת בקשה 3 שבועות מראש מותירה להם פרק זמן סביר לבחון את הבקשה ולהשיב לה 3 ימים לפני מועד היציאה המבוקש. בעקבות הצהרתם זו, העיר בית המשפט הנכבד כי לנוכח הוראתו של סעיף 11 לחוק הפרשנות התשמ"א-1981, טוב עשו המשיבים שלא חלקו על חובתם לפעול במהירות. בית המשפט קיבל אמנם את

עמדת המשיבים כי ישיבו לפונים עד 3 ימים קודם למועד היציאה (היינו תוך 18 ימים לכל היותר) אך ציין כי מוטב שישבו במועד מוקדם יותר (היינו תוך 14 עד 16 ימים).

העתק הודעת המשיבים בבג"ץ 4212/06 מצ"ב ומסומן נספח ע/1.

33. ביוני 2007 פורסם "נוהל מתן מענה לכניסת תושבים פלס' מאיו"ש ומהרצועה לישראל- מתן הודעה מוקדמת בדבר אישור/סירוב הבקשה" אשר הוחל על כל זרועות המשיב 2 ברצועת עזה ובגדה המערבית (היינו, גם על המשיבה 3). בנוהל זה קוצר פרק הזמן לטיפול בבקשה ומתן מענה לפונה מ-3 שבועות ל-14 יום בלבד (במקביל האריך הנוהל את המועד בו חייבת המשיבה 3 להשיב לפונה מ-3 ימים לפני מועד היציאה המבוקש ל-5 ימים וזאת על מנת להקל על המבקש להשיג על ההחלטה שהתקבלה וכן על מנת לאפשר לו להערך לנסיעה).

34. בנוסף, חייב הנוהל משנת 2007 את המשיבה 3 ואת השב"כ (כגורם המייצג לה) לפעול במהירות הראויה: המשיבה 3 נדרשה להעביר את הבקשות לאבחון ביטחוני מוקדם ככל שניתן לשב"כ, לרשותו עמדו **6 ימי עבודה** לקבלת החלטה (סעיף 9 לנוהל). מיד לאחר קבלת עמדת השב"כ היה על המשיבה 3 להשיב לפונה. וראו עוד בג"ץ 7094/05 **עמותת רופאים לזכויות אדם נ' המתפ"ש**, (7.4.2010).

35. נוהל נוסף פורסם בחודש אפריל 2015: "נוהל מועד הגשת פניות של תושבים פלסטינים לכניסה לישראל לצורך השתתפות באירועים בעלי מועד קשיח וידוע מראש". על פי נוהל זה תושבי עזה נדרשו להגיש בקשות 23 ימי עבודה לפני המועד המבוקש ליציאה (או 50 ימי עבודה אם נדרש תחקור ביטחוני), ותושבי הגדה המערבית רק 10 ימי עבודה לפני מועד היציאה (או 14 ימי עבודה אם נדרש אבחון ביטחוני). את הנוהל, המיטיב עם תושבי הגדה, בעודו מעמיק את הפגיעה בתושבי הרצועה, פרסמה המשיבה 3 רק בעקבות עתירה לבית משפט נכבד זה ולאחר למעלה משנה שכבר יושם על ידה (בג"ץ 1793/15 **גישה נ' שר הביטחון ואח'**).

36. הנה כי כן, סד הזמנים שהוצהר על ידי המשיבים בבג"ץ 4212/06 אושר על ידי בית המשפט העליון עם המלצה לקצר את פרק הזמן להודעה לעותרים. אף על פי כן, ובניגוד להצהרה בפני בית המשפט על יסודה נמחקה אותה עתירה, הוארך במידה ניכרת ובאופן פוגעני פרק הזמן למענה לכדי פרקי זמנים נרחבים, עמומים שגם בהם לא עומדים המשיבים ובניגוד מובהק לבג"ץ 4212/06 ולמושכלות יסוד של מינהל תקין וצרכים אנושיים.

מיצוי הליכים

37. ביום 27.12.2017, לאחר שהתחווה חומרת הפגיעה המתמשכת הטמונה בנוהל, פנו העותרות למשיב 2 בדרישה כי יבטלו ויקבע תחתיו זמני טיפול סבירים. בפנייתן, הסבירו העותרות כי ההוראות שנקבעו בנוהל, פוגעות פגיעה לא סבירה ולא מידתית בזכויות התושבים ברצועה. בנוסף, הודגש, כי הסוגיה נדונה בבתי המשפט לא אחת והתנהלות המשיבים בכל הנוגע למשך הטיפול בבקשות היתרים זכתה לביקורת שיפוטית נוקבת. לפיכך, התבקש המשיב 2 לבחון אמצעים לייעול הטיפול בבקשות ההיתרים חלף הארכת זמני הטיפול.

העתק פניית העותרות מיום 27.12.2018, מצ"ב ומסומן נספח ע/2.

38. ביום 5.2.2018 זה התקבלה תשובת סרן עוזיאל ניסים, קצין פניות ציבור במשיב 2. בראשית דבריו הזכיר והדגיש סרן עוזיאל כי כניסת תושבי עזה לישראל אינה זכות קנויה וכי רצועת עזה נשלטת על ידי ארגון טרור. בהמשך ציין כי "הערכת המצב הביטחונית מחייבת את גופי הביטחון השונים לבצע התאמות

בהליכי האבחון הביטחוני... התאמות ביטחוניות אלה השפיעו משמעותית הן על היקף הבקשות המועברות לבדיקה ביטחונית והן על עומק הבדיקה המתבצעת בכל בדיקה". לצד זאת, ציין, קידמה המשיבה 3 מספר תהליכים "משמעותיים" על מנת לייעל ולשפר את תהליכי העבודה. סרן עוזיאל מנה מספר דוגמאות להליכים שנקטו, מבלי לפרט באיזה אופן הובילו תהליכים אלו לשיפור השירות וכיצד השפיעו על זמני המענה שהם כזכור, נשוא הפניה למשיב 2.

העתק תשובת המשיבים מיום 5.2.2018 מצ"ב ומסומן נספח ע/3.

39. באשר לזמני הטיפול, טען סרן עוזיאל, כי מדובר בפרק זמן מקסימאלי וכי מרבית התשובות נמסרות תוך פרק זמן קצר יותר. יצוין כבר עתה, כי טענה זו לא נתמכה בנתונים ולא בכדי. במענה לבקשת חופש מידע שהגישה העותרת 1, טענו המשיבים כי הם אינם יכולים למסור נתונים על אודות משך הטיפול בבקשות וכי אין להם כל מידע על פרק הזמן הנדרש להם על מנת להשיב לפונים. מכיוון שכך, הצהרתו של סרן עוזיאל לעניין פרקי הזמן הקצרים בהם ניתנות תשובות מעוררת תמיהה (וזאת בלשון המעטה). לבסוף ציין, כי "בימים אלה" נמצאים המשיבים בשלבים מתקדמים של הטמעת מערכות טכנולוגיות בגופי הביטחון האמונים על תהליך האבחון, כאשר מטרתו של המהלך הוא שיפור זמני המענה. "בעבודה זו מושקעים משאבים רבים, כאשר כל מטרתנו לשפר את זמני הטיפול חרף האתגר הביטחוני הניצב בפנינו".

העתק בקשת חופש המידע והתשובה לה, מצ"ב ומסומן נספח ע/4.

40. הסיפא לתשובת המשיבים מלמדת, כי לא קיימת מחלוקת בין הצדדים לגבי העובדה, כי זמני המענה לפיהם פועלים המשיבים כיום אינם ראויים ויש לפעול על מנת לקצרים. אף על פי כן, בחלוף למעלה מ-8 שבועות מיום קבלת תשובת המשיבים, לא ניכר כל שיפור בזמני המענה והנזק שנגרם לתושבי הרצועה הולך ומעמיק. מכאן עתירה זו.

התנהלות המשיבים הובילה לביקורת שיפוטית גם כאשר הנהיגו זמני טיפול קצרים יותר

41. כאמור, משך זמן הטיפול של המשיב 2 בבקשות להיתרים של תושבים פלסטיניים נדון לא אחת בבתי המשפט. כאמור, ביקורת על שיהוי במתן מענה למבקשים נמתחה בבית משפט נכבד זה כבר בשנת 2006 בבג"ץ *Avocats Sans Frontieres*. בעת שנדונה העתירה עמדו לרשות המשיבים פחות מ-3 שבועות לטפל בבקשת היתר ולהשיב לפונה. **בית המשפט הדגיש את חובת המשיבים לפעול במהירות ואף המליץ על משך זמן קצר יותר לטיפול בבקשות, כך שלא יעלה על 14 יום בקירוב.**

42. בשנת 2010 קבע בית משפט נכבד זה, כי מסגרת הזמנים הקבועה בנוהל לטיפול בבקשות בפרק זמן של 14 ימי טיפול לכל בקשה, "עומדת במבחן הסבירות ואין מקום לשנותה" (בג"ץ 7094/05 *עמותת רופאים לזכויות אדם נ' המתפ"ש פס' 37* (7.4.2010)). בית המשפט הוסיף כי על כל הצדדים לעמוד בהוראות הנוהל, שהן סבירות וראויות. בהקשר זה חשוב לציין כי כבר אז (בדיוק כמו היום) המשיבים שטחו בפני בג"ץ את מכלול טענותיהם לגבי העומס הרב המוטל עליהם והצורך בקיום הליך אבחון ביטחוני לנוכח **מציאות ביטחונית קשה. בית המשפט דחה טענות אלו, וקבע כי על המשיב 2 לייעל את שיטות הטיפול בבקשות ולהקצות כוח אדם נוסף, ככל שהוא מתקשה לעמוד במסגרת הזמנים:**

"כך מתבקש להקצות את כוח האדם הנדרש לצורך התמודדות עם היקפן של הבקשות המוגשות, על פי מידת העומס היחסי כפי שמתהווה מעת לעת. מעמדת המדינה עולה, כי היא מודעת באופן מלא לצורך להיערך כראוי לצורך ייעול שיטת הטיפול בבקשות במסגרת הנוהל."

43. דברים אלו אמנם נקבעו במסגרת עתירה שהתמקדה במתן היתרים לצורך טיפולים רפואיים, אך בלב הדיון בעת מתן פסק הדין עמד **הנוהל הכללי של המשיב 2 שעסק בהנפקת היתרים לכל מטרה** ולא למטרות רפואיות בלבד. מפסיקה זו, ניתן אם כן ללמוד שני עקרונות חשובים. ראשית, רשות שלטונית אינה רשאית רק להאריך את משך הטיפול בבקשות על מנת לפתור בעיית עומס עמה היא מתמודדת. עליה למצוא דרכים ליעל את הטיפול ולהקצות כוח אדם נוסף חלף פגיעה בפונים אליה. שנית, פרק הזמן שנקבע לטיפול בבקשות צריך להיות סביר מלכתחילה. באשר למשך הטיפול בבקשות היתרים המוגשות למשיבה 3 על ידי פלסטינים, לרבות תושבי עזה, קבע בית משפט נכבד זה כי שבועיים מהווה פרק זמן סביר וראוי.

44. על אף פסיקה מפורשת זו, רק לאחרונה נאלץ בג"ץ לדון פעם נוספת בעיכוב במתן מענה לפונים המאפיין את עבודת המשיבים. בעניין זה מתח בית המשפט ביקורת חריפה על התנהלות המתפ"ש והמינהל האזרחי ודרש כי יוקם מנגנון יעיל שיבטיח מתן מענה ראוי לפונים תוך שהוא מנחה אותם כי:

"האידיאולוגיה צריכה להיות פשוטה: מבלי לפגוע כהוא זה בביטחון ובשיקולי ביטחון, כמובן, יש צורך במאמץ להקל ככל הניתן על האוכלוסיה הפלסטינית הנזקקת להיתרים במישור המינהלי, כדי לפשט את החיים במציאות המדינית, המשפטית והיומיומית המורכבת. בכך גם יכולות לכאורה הרשויות להקל על עצמן ולחסוך בירוקרטיה. מכל מקום, ראוי להגיע למסגרת פשוטה ככל הניתן ומובנת ככל הניתן, כדי להסיר מעקשים לא נחוצים בחיי האוכלוסיה. העתירות הרבות המוגשות ונמחקות בטרם דיון כיון שנפתרה הבעיה הקונקרטית, והמוכחות על-ידי כך כמיותרות מעיקרן אילו טופל הנושא, מעידות כמאה עדים על הצורך בשיפור" (בג"ץ 3764/16 עלי נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית, החלטה מיום 20.4.2017).

45. הערות בית המשפט, חייבו את המשיב 2 לקיים עבודת מטה במטרה לשפר את השירות ולקצר את זמני המענה לתושבי הגדה המערבית. בהודעה שנמסרה לבית המשפט נכתב:

"הובהרה-על דעת כלל הגורמים- החשיבות... במתן מענה מהיר כלל הניתן בבקשות של תושבי אזור להסרת מניעה ליציאה לחו"ל, כמו גם בנושאים האחרים שבהם נדרש המינהל האזרחי לתת מענה לפונים תושבי האזור" (סעיף 3 להודעת המשיבים בבג"ץ עלי לעיל, מיום 4.9.2016).

46. מהודעה נוספת שהומצאה לבית המשפט ניתן ללמוד כי מגוון כלים עומדים לרשות המשיב 2 על מנת ליעל את הטיפול מבלי להאריך את זמני המענה: חידוד נהלי העבודה במת"קים בכל הקשור לתיעוד הבקשות המתקבלות במערכת הממוחשבות; מעקב על קבלת המענה מגורמי הביטחון; העברת דיווח לענף אג"ם אם לא מתקבל מענה במשך זמן מסוים; ביזור המענה לפניות ציבור; עריכת שינוי מחשוב שאמור ליעל ולהיטיב את הקשר בין גורמי המינהל האזרחי לבין גורמי הביטחון וכן אפשרות "לתקנון וגיוס איש קבע למרכז ההיתרים" (הודעות המדינה בבג"ץ עלי מיום 8.2.2017 ומיום 15.6.2017).

47. על מנת להשלים את התמונה, יודגש כי גם ביחס לרשויות אחרות, בית משפט זה מבטא עמדה עקבית, לפיה על הרשויות להתמודד עם עומס מבלי לפגוע בפונים אליהם (ראה למשל בעניין לשכת רשות האוכלוסין וההגירה בירושלים המזרחית בבג"ץ 2935/17 כאטר אשרף נ' שר הפנים (25.4.2017, פסי 3); בג"ץ 2792/17 אשרף דלאל נ' שר הפנים, (החלטה מיום 19.10.2017); בג"ץ 7715/15 סועאד עבידיה נ' שר הפנים (8.03.2017)).

פסיקת בתי המשפט בעניין מענה מהמשיבה 3 מהעת האחרונה

48. כאמור, על אף שהמשיבים פירסמו את הנוהל החדש רק בשנה האחרונה, זמני הטיפול הארוכים יושמו על ידם חודשים ארוכים לפני פרסומו ואף הועברו לוועדה האזרחית הפלסטינית כהנחיה רשמית ומחייבת. העדר האפשרות לקבל מענה חייבה הגשת **עשרות עתירות והליכי קדם-עתירה נגד המשיבה 3**. ברוב המוחלט של ההליכים שניהלו ארגון "גישה" ו"רופאים לזכויות אדם - ישראל", המשיבה 3 מיהרה למסור את החלטתה בבקשה והעתירות נמחקו, לעתים תוך השתתפות הוצאות על המדינה (ר' למשל עת"מ 17515-02-17 **עביר מאדי נ' שר הביטחון**, שם נפסקו הוצאות בסך 3,500 ₪).

49. במהלך ההליכים, בתי המשפט ביקרו את הסחבת שנוקטת המשיבה 3. כך למשל, בעת"מ 40140-03-17 **נסרין עזיז ואח' נגד שר הביטחון ואח'** נקבע כי:

"חובת המת"ק, ככל גוף מנהלי אחר, להשיב לפניות אליו בתוך זמן סביר, ברורה מאליה. התשובה כמובן יכולה להיות בעלת תכנים מגוונים, אך עצם התשובה הוא חובה. מצב בו פניה נותרת ללא תשובה כאשר ברקע ישנו אירוע מוגדר בזמן, קולעת את הפונה למצב של אי וודאות ומאלצת אותו, כמו במקרה זה, לפנות לבית המשפט.

בפתח הדברים שמעתי מפי ב"כ המדינה כי גם הפרקליטות מודעת לקושי הנוגע לסוגיית המענה של המת"ק לפניות אליו וכי נעשית עבודת מטה להתמודד עם הסוגיה האמורה. **יש לקוות שהדברים יתנהלו ביעילות ושימצא פתרון מתקבל על הדעת"**.

בהמשך לאמור הוטלו על המדינה הוצאות בסך **2,000 ₪**.

50. בבג"ץ 4653/17 **גודה נ' שר הביטחון ואח'**, נקבע כי עומס עבודה אינו מצדיק את התעלמות המשיבה 3 מפניות התושבים:

"מתגובת המשיבים ניכר העומס הרב המוטל על כתפיהם, ואולם אין הוא מצדיק להתעלם מבקשות חוזרות ונשנות של העותר" (פסק דין מיום 15.6.2017).

51. גם בבג"ץ 7767/17 **עומר שוא נ' שר הביטחון ואח'**, דחה בית משפט נכבד זה את ניסיון המשיבה 3 להצדיק את העובדה כי אינה משיבה לפונים בשל עומס עבודה:

"האם נראה סביר כי חודשיים פחות שבוע למתן תשובה, זה זמן סביר למתן תשובה מטעם הרשות? בהינתן העובדה שידעו כי היה צריך לצאת מן הרצועה בתאריך מסוים" (עמ' 2, שורות 8-9 לפרוטוקול דיון מיום 10.10.2017).

וראו גם עת"מ 60920-01-18 **אבו סעיפאן נ' אלוף פיקוד דרום** (6.2.08); עת"מ 62508-01-18 אבו חוסיין נ' אלוף פיקוד דרום (8.2.08); עת"מ 8536-12-17 **ביומי נ' אלוף פיקוד דרום** (6.12.17); עת"מ 36046-11-17 **אבו-לבדה נ' אלוף פיקוד דרום** (19.11.17); עת"מ 32882-11-17 **ראשד נ' אלוף פיקוד דרום** (16.11.17); עת"מ 58115-10-17 **גלדה נ' אלוף פיקוד דרום** (1.11.17); עת"מ 47821-11-16 **חסונה נ' אלוף פיקוד דרום** (27.11.16), שם נכתב: "בנסיבות העניין בהן לטיפול הרפואי שהיה על העותר לקבל ביום 16.11.16 לא נתקבלה תשובה המשיבות והדבר גרם לכך שהעותרת לא נכנסה לישראל לקבלת הטיפול הרפואי במועד זה ועל כן הוגשה העתירה, לא יהיה זה צודק לגרום לעותר חיסרון כיס..."; עת"מ 49742-12-17 **מטר נ' מ"י** (החלטה מיום 28.12.17).

52. **מכל האמור לעיל מצטיירת תמונה ברורה: למעלה מעשור מאלצים המשיבים את בתי המשפט לדון בפגמים החמורים המאפיינים את טיפולו בבקשותיהם של פלסטינים להיתרי מעבר. פעם אחר פעם**

דחה בג"ץ את טענותיהם כי ריבוי הבקשות המופנות אליו והצורך לערוך אבחונים ביטחוניים מורכבים, מחייבים את הארכת משך זמן הטיפול בבקשה. פעם אחר פעם קבע בג"ץ כי על המשיבים לייעל את הטיפול בבקשות להיתרים ולקצר את זמני הטיפול וזאת גם כאשר על הפרק עמד זמן טיפול קצר משמעותית. אף על פי כן, מנסים המשיבים את מזלם פעם נוספת, ובמקום להפנים את עמדת בית המשפט, המחייבת אותם, קובעים נוהל חדש המאריך את זמני הטיפול במידה ניכרת – זמני טיפול אשר במקרים רבים מרוקנים מתוכן את הפניה, באשר הם אינם מאפשרים לצאת לטיפול או לביקור או ללימודים או לצרכים אחרים במועד – ואשר גם בהוראותיו אין הם עומדים.

החלטת המשיב להאריך את זמני הטיפול מפרה את חובתו לבסס החלטות על תשתית עובדתית

53. החלטת המשיב 2 להאריך את זמני הטיפול מתעלמת מהעובדה כי מספר הבקשות שטופלו במשיבה 3 דווקא פחת לאחרונה. מנתונים שמסר המשיב 2 לעותרת 1 במסגרת בקשת חופש מידע עולה כי בשנת 2017 הייתה ירידה ניכרת במספר הבקשות שהוגשו למגוון רחב של היתרי יציאה: בעוד שבשנת 2016 הוגשו למשיבה 3 30,896 בקשות לטיפול רפואי, בשנת 2017 (עד לסוף אוגוסט) הוגשו רק 12,746 בקשות. בעוד שבשנת 2016 הוגשו למשיבה 3 10,865 בקשות לביקורי כלואים, בשנת 2017 (עד לסוף אוגוסט) הוגשו רק 1,487 בקשות. בדומה, בשנת 2016 הוגשו למשיבה 3 17,138 בקשות ליציאה לחו"ל בעוד שבשנת 2017 (עד לסוף אוגוסט), הוגשו רק 5,097 בקשות.

העתק בקשת חופש המידע והתשובה לה, מצ"ב ומסומן נספח ע/5.

54. המשיב טען בתשובתו לפניית העותרת מיום 5.2.2018 כי הארכת משך הטיפול נובעת מהסלמה במצב הביטחוני ומהצורך להעביר בקשות רבות יותר לבדיקה ביטחונית (מעמיקה). כאמור לעיל, בכל עת שעלתה סוגיית זמני המענה לדיון, ביקש המשיב להסביר את התארכותם במצב ביטחוני הולך ומחמיר. משטר ההיתרים כולו מוצדק על ידי המשיבים באמצעות צרכים ביטחוניים. אין מדובר בשיקול שלא ניתן היה לצפות אותו מראש או בשיקול חירום זמני שמאפשר חריגה מכללי מנהל תקין לפרק זמן קצוב באופן חריג. עם כל הכבוד, לא ניתן להשתמש באינטרס הביטחוני של מדינת ישראל ובצורך להגן על אזרחיה, על מנת להצדיק התנהלות מנהלית פסולה. על רשות מנהלית, לקבל את החלטותיה בהתאם לנסיבות עובדתיות עדכניות ורלבנטיות, בתוך זמן סביר ובהתאם לצרכים הומאניים בסיסיים. המשיבים אינם יכולים למחזר את טענת הסיכון הביטחוני פעם אחר פעם, מבלי לתמוך את טענתם בנתונים וראיות ברורות.

המסגרת המשפטית

55. מתוקף היותם של המשיבים רשות מרשויות המדינה, חלים עליהם עקרונות היסוד של המשפט הישראלי, עקרונות המשפטי המנהלי, חוקי היסוד, וכללי הצדק הטבעי (ראו למשל בג"ץ 3940/92 ג'ראר נ' מפקד אזור יהודה ושומרון, פ"ד מז(3) 298, 302, וכן בג"ץ 5672/02 סייף נ' לשכת העיתונות הממשלתית).

56. בנוסף חלים גם כללי המשפט הבינלאומי הפומבי המנהגי, והמשפט הבינלאומי ההומאניטארי, המחייבים את כל אומות העולם ושישראל כפופה להם (ראו למשל בג"ץ 2056/04 מועצת הכפר בית סוריק ואח' נ' מ"י ואח').

57. בבג"ץ 4764/04, רופאים לזכויות אדם ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה (30.5.04), בפסקה 10, נאמר מפי כב' הנשיא ברק, כי:

"הפעילות הלחימתית של הצבא ברפיח נשלטת, בכל הנוגע לתושבים המקומיים, על ידי אמנת האג (הרביעית) בדבר הדינים והמנהגים של מלחמה ביבשה, 1907 (ה- Hague Convention 1907, Geneva Convention Relative to the (ה- 1949 Respecting the Laws and Customs of War on Land IV; להלן – אמנת האג) ואמנת ג'נבה (הרביעית) בדבר הגנה על אזרחים בימי מלחמה 1949 (ה- Geneva Convention Relative to the (ה- 1949 Protection of Civilian Persons in Time of War IV; להלן – אמנת ג'נבה הרביעית). על כך מתווספים העקרונות הכלליים של המשפט המינהלי, המלווים כל חייל ישראלי... על פי עקרונות כלליים אלה של המשפט המינהלי הישראלי, על הצבא לנהוג באזור, בין השאר, בהגינות (מהותית ודיונית), בסבירות ובמידתיות, תוך איזון ראוי בין חירות הפרט לצורכי הכלל..."

ההחלטה להאריך את זמן הטיפול בבקשות ההיתרים פוגעת בזכויות יסוד של תושבי עזה

58. בבג"ץ אלבסיוני נקבע כי החובות של ישראל כלפי תושבי עזה נובעות בין היתר משליטתה במעברי הגבול שבינה לבין רצועת עזה (בג"ץ 9132/07 גבר אלבסיוני אחמד ואח' נגד ראש הממשלה ואח' (30.1.2008), סעיף 12 לפסק הדין). בבג"ץ 5628/08 ענבר נ' אלוף פיקוד הדרום (9.12.09) בפסקה 7 נקבע במפורש, כי ישראל מחויבת לאפשר את הצרכים ההומניטאריים הבסיסיים של תושבי הרצועה גם לאחר 'ההתנתקות'.

59. לנוכח העובדה שישראל שולטת גם במרחב הימי ובמרחב האווירי של הרצועה ומונעת תנועה באמצעותם, הרי שמידת השליטה של ישראל באפשרות התנועה של התושבים כמעט מוחלטת. אכן, ניתן לכאורה, לצאת ולהיכנס מהרצועה גם באמצעות מעבר רפיח, אך כאמור הוא סגור ברוב ימות השנה. עוד יש לזכור, כי מעבר רפיח אינו מאפשר לפלסטינים תנועה בין שני חלקי הטריטוריה הפלסטינית, שכן כניסה לגדה, נשלטת בכל מקרה על ידי ישראל באמצעות שליטתה במעבר אלנבי. הדברים נכונים גם לתושבי עזה אשר מבקשים להכנס לישראל, בין היתר, לביקור בני משפחה ישראלים.

60. כידוע, העמדה הרווחת בקרב ארגונים בין לאומיים בעלי חשיבות מרכזית, כמו גם מומחים ומלומדים היא שעזה עודנה נתונה תחת כיבוש ישראלי. עמדה זו נדחתה על ידי בית משפט נכבד זה בעניין אלבסיוני. עם זאת, לעניינו חשובים תחולתם של דיני זכויות האדם ולא דווקא תחולתם של דיני הכיבוש בחלקם או במלואם. שליטה אפקטיבית של כוח זר על אוכלוסייה בשטח מסוים - שמשמעותה כיבוש - מייצרת מחויבויות מכוח דיני זכויות האדם, אך היא איננה תנאי הכרחי לתחולתם של דינים אלו. לפי הוועדה לזכויות האדם של האו"ם, משפט זכויות האדם חל גם כאשר מדינה או שלוחיה מפעילים כוח או שליטה על אנשים מחוץ לתחום השיפוט הטריטוריאלי של המדינה. לשליטתה של ישראל על הגבולות והמעברים של רצועת עזה השפעה משמעותית וישירה על תושבים ולכן חלים עליה סטנדרטים ממשפט זכויות האדם ללא קשר לשאלת השליטה האפקטיבית ברצועה (ראו: General Comment No. 31 [80] The Nature of the General Legal Obligation Imposed on States Parties to the Covenant Adopted on 29 (March 2004).

61. לתושבי עזה קנויה זכות יסוד לחופש תנועה, זכות לצאת מביתם שברצועת עזה וזכות לשוב אליו. התושבים נאלצים לקבל מהמשיבים היתרים על מנת לממש את זכותם לחופש תנועה וכתנאי לכך. הקריטריונים הצרים שקבעו המשיבים מאפשרים ברוב המכריע של המקרים הגשת בקשה להיתר, רק כאשר זכות יסוד מוטלת על הכף. בנסיבות אלו הפגיעה בזכות לחופש תנועה של המבקשים מובילה לפגיעה בזכויות יסוד נוספות.

62. כך למשל, המתנה חסרת תוחלת לקבלת היתר למטרת טיפול רפואי, פוגעת בזכות היסוד לחיים ולבריאות; המתנה של שבועות וחודשים לקבלת היתר לביקור קרוב משפחה מדרגה ראשונה חולה פוגעת בזכות היסוד לחיי משפחה; המתנה לקבלת היתר ללימודים מתקדמים אשר נמשכת עד שסמסטר ראשון ללימודים התחיל והסתיים וכך גם סמסטר שני, פוגעת בזכות לחינוך ולאוטונומיה. במצב שיצרו המשיבים נפגע כבוד האדם של תושבי עזה.

ההחלטה להאריך את זמן הטיפול בבקשות היתרים פוגעת בזכויות המבקשים באופן לא מידתי

63. אכן, זכויות יסוד אינן מוחלטות וניתן להגביל אותן, אך זאת על מנת שלא לפגוע בזכויות אחרות או באינטרסים מוצדקים. על הפגיעה בזכויות יסוד גם כאשר היא נעשית לתכלית ראויה, להיות מידתית ולא לעלות על הנדרש.

"דרישת המידתיות אינה מסתפקת בלגיטימיות של התכלית, אלא יורדת לפרטי ההסדרים, לרבות חלופות פוטנציאליות להם. היא נקבעת לפי שלושה מבחני משנה המוחלים באופן מצטבר, והם מבחני ההתאמה, הפגיעה הפחותה והיחסיות. מידת הדווקנות שבה מבחנים אלה מוחלים תלויה במשקלה הסגולי של הזכות הנפגעת ובמידת החשיבות של התכלית שלשמה נעשתה הפגיעה... גם נוסחות האיזון אשר גובשו בפסיקה לפני קליטתה של דרישת המידתיות, כגון מבחן הוודאות הקרובה ומבחן האפשרות הסבירה, מתחשבות במשקל הזכות ובתכלית שלמענה מתבקשת הפגיעה בה. עם זאת להבדיל מנוסחות איזון אלה, המידתיות מתחשבת לא רק בשיקולים הסתברותיים, אלא בין היתר, גם בשאלות של הימצאות חלופות לאמצעים הפוגעים בזכויות ונאותות הפגיעה. בענייננו, לזכויות הנפגעות – חופש המידע, חופש הביטוי והזכות לאוטונומיה – משקל סגולי גבוה. הגם שאף לתכליתה של הפגיעה – שמירה על חיי אדם – חשיבות רבה, וככלל, הזכויות נסוגות מפניה אם אין מכך מנוס, הרי שאין בחשיבות זו כדי לפטור את הרשות מנטל המידתיות".

בג"ץ 2753/03 עו"ד מיכאל קירש נגד ראש המטה הכללי של צה"ל, פ"ד נו(6) 359, 368-369.

64. כזכור, לטענת המשיבים הטעם העיקרי להארכת זמני הטיפול הוא הצורך בעריכת בדיקות ביטחוניות רבות וארוכות ולפיכך יטענו כי תכלית הנוהל הוא הבטחת בטחונה של ישראל. פגיעה בזכויות יסוד בנסיבות העניין שלפנינו אינה מידתית, גם אם נניח לצורך הדיון, כי הארכת זמני הטיפול אכן משרתת את האינטרס הביטחוני של ישראל ולכן הנוהל נועד לתכלית ראויה.

65. אם אכן, הבדיקות הביטחוניות מחייבות פרק זמן ארוך, הרי שהארכת זמני הטיפול בבקשה (הכוללת בין היתר אבחון ביטחוני) היא אמצעי הולם המותאם למטרה ולכן ההחלטה עומדת במבחן המידתיות הראשון. עם זאת, פרקי הזמן עליהם הצהירו המשיבים בפני בית משפט נכבד זה בהליכים קודמים שהיו קצרים במידה רבה, עוגנו ויושמו בתקופות מתוחות ביטחונית לא פחות מהתקופה הנוכחית. ראו למשל בג"ץ 4212/06 הנזכר, פסק דין מיום 28.6.2006 ובג"ץ 7094/05 הנזכר, פסק דין מיום 7.4.2010 – ועל כך

ספק רב אם אכן מדובר במצב ביטחוני המצדיק הארכה כה נרחבת של זמני הבדיקה – בניגוד להתחייבויות קודמות ולפסקי הדין אשר עגנו אותן.

66. מכל מקום, **אין ספק כי החלטת המשיבים אינה עומדת במבחן המידתיות השני, הדורש כי הרשות תבחר באמצעי שפגיעתו פחותה**. כמפורט בהרחבה לעיל, התמשכות זמני הטיפול של המשיבים בבקשות היתרים, כבר נדונה בעבר בבית המשפט. מהודעת המנהל האזרחי לבג"ץ בעניין עלי, ברור כי לרשות המשיב 2 עומדים מגוון כלים ששימוש בהם עשוי לקצר את משך הטיפול בבקשות. זאת לא בכדי, שכן האמצעים הטכנולוגיים העומדים כיום לרשות רשויות מנהל מאפשרים את ייעול השירות באופן משמעותי. מגמה זו אכן ניכרת בכל הרשויות בישראל ויישומה, **באופן שיוביל לקיצור זמני המענה**, אפשרי בהכרח גם במשיבה 3. בהקשר זה יש לציין כי כוח האדם המוקצה לטיפול בפניות התושבים הפלסטינים במשיבה 3 אינו מספק בכל קנה מידה וגורם לעיכובים בטיפול בבקשות.

67. כל אחד מהאמצעים הללו, מהווה חלופה פוגענית פחות ולמרות זאת בחרו המשיבים בחלופה הפוגענית ביותר. ודוק. חלוף הזמן אינו חלק אינהרנטי מהליך בחינה ביטחונית. אין מדובר בבדיקה מדעית, כמו בדיקות הדורשות למשל, התפתחות תרבויות אשר המעקב אחריהן ותוצאותיהן אינן מהימנות אלא לאחר חלוף הזמן. ניתן לערוך בדיקות ביטחוניות גם בפרק זמן קצר, ככל שמוקדש לכך תכנון יעיל ומקצועי וככל שמוקצים לכך המשאבים הנכונים וכוח האדם הראוי. המשיבים בחרו שלא לעשות זאת. הם בחרו בחלופה הפשוטה ביותר עבורם. חלופה אשר אינה דורשת מהם כל מאמץ אך פוגעת בצורה אנושה בזכויות התושבים הפלסטינים הממתינים עד כלות לקבלת היתרים. לנוכח האמור, ברי כי החלטת המשיבים אינה מידתית ולכן יש להורות על ביטולה.

68. למעלה מן הצורך יצוין, כי לנוכח הפגיעה האנושה בזכויות התושבים, ההחלטה אינה עומדת גם במבחן המידתיות השלישי. כידוע, מבחן זה דורש, כי הפגיעה הצפויה מהחלטת הרשות, תעמוד ביחס סביר לתועלת הצפויה מההחלטה. אף אם צומחת למשיבים תועלת כלשהי מכך שעומד לרשותם פרק זמן כה ארוך לבחינת הבקשות, הרי שהנזק שנגרם לתושבים, עולה על התועלת לאין ערוך.

ההחלטה להאריך את זמן הטיפול בבקשות היתרים אינה סבירה באופן קיצוני

69. החלטה סבירה היא החלטה המתבססת על כלל השיקולים הרלוונטיים בנסיבות העניין ומאזנת ביניהם באופן שניתן לכל אחד מהם משקלו הראוי :

"החלטה מינהלית תיחשב להחלטה סבירה אם קבלתה היתה תוצאה של איזון בין שיקולים ואינטרסים רלוונטיים שונים, ואם ניתן לשיקולים אלה משקל הולם בנסיבות העניין. כפי שנאמר בעבר "סבירות היא לעולם פועל יוצא של הגורמים הרלוונטיים ושל המשקל הראוי שיש ליתן להם ביחסיהם הפנימיים. מושג הסבירות מניח תפיסה פלורליסטית, המכירה בקיומם של מספר שיקולים ראויים והמבקשת לאזן ביניהם על ידי מתן משקל 'ראוי' ליחסים הפנימיים שביניהם (...). משקלם 'הראוי' של הגורמים הרלוונטיים נקבע על פי כוחם לקדם את המטרות העומדות ביסוד הפעולה (או ההחלטה), אשר סבירותה עומדת לבחינה. אכן, משקל 'ראוי' אינו תופעת טבע הטבועה בגורמים הרלוונטיים. משקל 'ראוי' לא נקבע על-פי דדוקציה לוגית (...). משקל 'ראוי' הינו הערכה, עד כמה הגורמים השונים מקדמים את המטרות אשר הפעולה (או ההחלטה) באה להגשים" (בג"צ 935/95 גנור נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מד(2) 485, 513 (1990))." בהתאם לכך, החלטה עלולה להיות פגומה, אפילו שקלה הרשות שיקולים ענייניים

בלבד ולא בא זכרו של שיקול זר בין שיקוליה, אם האיזון הפנימי בין השיקולים, והמשקל היחסי שניתן לכל שיקול, היו מעוותים".

בג"ץ 1027/04 פורום הערים העצמאיות נגד מועצת מקרקעי ישראל (9.6.2011), סעיף 42 לפסק דינה של השופטת ארבל.

70. למען הסר ספק יובהר כי על כל החלטה להיות סבירה, אף אם שיקולים ביטחוניים עומדים בבסיסה:

"האופי הביטחוני של שיקול הדעת המינהלי הרתיע בעבר מפני ביקורת שיפוטית. שופטים אינם אנשי ביטחון, ואל להם להתערב בשיקולי הביטחון. במשך השנים הובהר, כי אין כל ייחוד בשיקולי הביטחון, לעניין ההתערבות השיפוטית. שופטים אינם אנשי מינהל, אך עקרון הפרדת הרשויות מחייב אותם לפקח על חוקיות החלטותיהם של אנשי המינהל. לעניין זה אין מעמד מיוחד לשיקולי הביטחון. גם אלה חייבים להיות מופעלים על-פי החוק, וגם על אלה צריכה להיות ביקורת שיפוטית. כשם שהשופטים מסוגלים וחייבים לבדוק את סבירותו של שיקול הדעת המקצועי בכל תחום ותחום, הם מסוגלים וחייבים לבדוק את סבירותו של שיקול הדעת הביטחוני. מכאן הגישה, כי אין מגבלות מיוחדות על היקף הביקורת השיפוטית של שיקול-דעת מינהלי שעניינו ביטחון המדינה. עמדתי על כך בפרשה אחת, באומרי: כוח רב מתרכז בידי ממשל צבאי, ולמען שלטון החוק מן הראוי להפעיל ביקורת שיפוטית על-פי המבחנים הרגילים..." ודוק: בית המשפט אינו עושה עצמו מומחה לביטחון ואינו מחליף את שיקול הדעת הביטחוני של בעל הסמכות בשיקול הדעת הביטחוני של השופט. בית המשפט אך בודק את חוקיות שיקול הדעת הביטחוני, לרבות סבירותו של שיקול-דעת זה. בעניין זה, אין כל הבדל בין היקף ההתערבות בשיקול הדעת הביטחוני לבין היקף ההתערבות בשיקול הדעת של כל רשות מינהלית אחרת. בכל המקרים כולם, בית המשפט אינו הופך להיות רשות-שלטונית-על, אלא אך בוחן את חוקיותו של שיקול הדעת השלטוני. בדרך זו אין כל ייחוד לשיקולי ביטחון. היקף הביקורת השיפוטית מן הראוי הוא כי יהא אחיד לכל רשויות השלטונית. בהעדר הוראה מפורשת בחוק אין זה רצוי, כי רשויות שלטוניות מסוימות תיהנינה מחסינות בפני ביקורת שלטונית."

בג"ץ 680/88 מאיר שניצר נגד הצנזור הצבאי הראשי, פ"ד מב(4), 617,639.

71. בעניינו המשיבים לא שקלו כלל שיקולים רלבנטיים מרכזיים ובנוסף נתנו משקל מוגזם ובלעדי לשיקולי ביטחון. מתשובת המשיבים עולה כי מספר שיקולים עמדו לנגד עיניהם כאשר החליטו להאריך פי שלוש וארבע את משך הטיפול בבקשות בניגוד להצהרות קודמות בפני בית המשפט, להן ניתן תוקף של פסקי דין: העדר זכות קנויה של תושבי עזה להיכנס לישראל; ארגון טרור שולט ברצועה; הצורך בעריכת בדיקות ביטחוניות רבות; והטמעת מערכות טכנולוגיות במטרה לייעל את השירות.

72. באשר להעדר זכות קנויה, הרי שמדובר בשיקול שאינו רלבנטי ולכן אין לתת לו כל משקל. משהחליטו המשיבים - שהם רשות מנהלית - להעניק היתרים לתושבי עזה, עליהם לעשות זאת בהתאם לכל עקרונות המשפט המנהלי. כך למשל, אם החליטה רשות מקומית לחלק סכך לתושביה לכבוד חג הסוכות, לא יהיה זה סביר אם תקבל בקשות לקבלת הסכך עובר לחג, אך תחלק אותו בשמחת תורה. אכן, לא קנויה לתושבי הרשות המקומית זכות לקבל סכך מהרשות, אך משעה שהחליטה הרשות על חלוקה וקניבלה בקשות מהתושבים, עליה להשיב להן ולממש את החלטתה במועד שיאפשר לתושבי הרשות ליהנות מהחלטה. ויודגש, כי בקשות רבות מושא עתירה זו הינן בקשות למימוש זכות יסוד. אין לקבל את

עמדת המשיבים כי אין לפונים לממשן זכות קנויה לקבלן וכי על כן אין להם מחויבות לאפשר מימושן באופן סביר.

73. באשר לשיקול הביטחוני הנובע משליטת החמאס ברצועה והצורך לערוך בחינות מעמיקות במקרים רבים. אין ספק שזהו שיקול כבד משקל שעל הרשות לשקול. עם זאת, מצב דברים זה התקיים גם כאשר נדונו העתירות הנזכרות במסמך זה, כגון בג"ץ 4212/06 (28.6.2006), בג"ץ 7094/05 (7.4.2010), בהם התחייב המשיב לאור ביקורת והערות בית המשפט לפרקי זמן קצרים יותר של בחינה, לגמישות רבה ויתר במועד הפניה מצד המבקש ולפרק זמן מקדים ממושך יותר למתן ההודעה טרם המועד שנקבע ליציאה, אשר יאפשר, בין היתר התארגנות והבאת ההחלטה בפני ביקורת שיפוטית במידת הצורך. במקרה שלפנינו ניכר כי לשיקול הביטחוני ניתן משקל מכריע וככל הנראה מוחלט, באופן המביא לפגיעה חמורה ונרחבת ללא הצדקה. ישראל רשאית לערוך בדיקות ביטחוניות פרטניות, אך אין זה מחייב קביעת פרקי זמן כה ארוכים. איזון נכון בין מכלול השיקולים היה צריך להוביל למציאת פתרונות חלופיים אשר יבטיחו את האינטרס הביטחוני שלא באמצעות פגיעה ישירה בתושבי הרצועה. המשיבים, טוענים כי הם מנסים לקצר את זמני המענה באמצעות "הטמעת מערכות טכנולוגיות". פתרונות אחרים שהוצעו על ידי בית המשפט בבג"ץ **עלי**, ושיעילותם אינה מוטלת בספק, כגון הקצאת כוח אדם נוסף לטיפול בבקשות, כלל לא הוזכרו על ידם. ודוק. בחירה באמצעים לא יעילים אינה פוטרת את המשיבים מחובותם להשיב לפונים תוך זמן סביר.

74. פרקי הזמן לטיפול בבקשות שנקבעו בנוהל מתעלמים באופן מוחלט **מהצרכים של תושבי עזה וממציאות החיים**. זאת על אף שמדובר בשיקול רלבנטי שהמשיבים היו צריכים לתת לו משקל כבד בהחלטתם. לעניין זה נדרשנו באריכות בסעיפים 24-26 לחלק העובדתי. כאמור שם, בקשות לקבלת טיפול רפואי יכולות להיות מוגשות רק לאחר תיאום וקביעת תור במוסד הרפואי. לעיתים תכופות, התורים אינם נקבעים זמן כה רב מראש; סטודנטים אינם יכולים להציג במקביל את כל המסמכים הנדרשים מהם, לרבות אשרות תקפות, זמן כה רב מראש; קרובי משפחה אינם יכולים לבקש זמן כה רב מראש לבקר את יקיריהם בשל מצבם הרפואי הקשה. אלא הן נסיבות אובייקטיביות שהפונים אינם יכולים להשפיע עליהם או לשנותם. המציאות אינה מתעצבת בהתאם לדרישות הבירוקרטיות של המשיבים, וצרכי התושבים אינם פועל יוצא של סדר היום של המשיבים אלא של החיים עצמם.

75. אין ספק ששיקולים אלו, העומדים בלב העניין לא נשקלו על יד המשיבים. אף אם נשקלו, ההוראות שנקבעו בנוהל אינן משקפות מתן משקל כלשהו לצרכי התושבים ומשכך הן חורגות באופן קיצוני ממתחם הסבירות. איזון נכון בין צרכי התושבים וזכויותיהם לבין האינטרסים של ישראל לא יכול היה להוביל להחלטה המאפשרת למשיבים זמן בחינה כה ארוך של הבקשות. פגם זה כשלעצמו צריך להוביל לבטלות הנוהל, קל וחומר כשהוא נבחן בנוסף ליתר הפגמים המתוארים בפניה זו.

שיקולים זרים

76. מדיניותם המוצהרת של המשיבים היא צמצום רב ככל האפשר של תנועת תושבי עזה במעברים. מדיניות הצמצום באה לידי ביטוי בהטלת מגבלות כבדות על האפשרות לקבלת היתרי תנועה וקביעת קריטריונים צרים ונוקשים. לעמדת העותרות, מדיניות זו פסולה מכל וכל המשיבים אינם רשאים לפעול על מנת לצמצם את היקף ההיתרים המונפקים על ידם באמצעות הצבת דרישות בירוקרטיות בלתי אפשריות ובאופן המוביל לפגיעה בקשת של זכויות יסוד.

77. אין זה סוד כי ההמתנה ארוכה והדרישות החוזרות ונשנות להצגת מסמכים מרפות את ידיהם של התושבים. תכופות, המטרה לשמה התבקש ההיתר אינה קיימת עוד (כך למשל, כשחולה הולך לעולמו, כשהמועד לפגישה או כנס מקצועי חלפו עברו, כששנת הלימודים הסתיימה ועוד). באופן זה, המנגנון הבירוקרטי שגיבשו המשיבים מוביל לפגיעה קשה בבני אדם ולצמצום של מספר הזכאים להיתר בהתאם לקריטריונים הצרים שקבעו.

78. מיותר יהיה זה לציין, כי השיקול בעניין צמצום מספר ההיתרים בהקשר דן הוא לא רק שיקול זר, אלא אף שיקול פסול ואסור. קביעת מנגנון בירוקרטי סביר, מחייבת שלא תתקיים התוצאה המתוארת לעיל אם במכוון ואם בעקיפין.

סיכום

79. הוראות הנוהל החדש, מקבעות מצב דברים בו המשיבים שוללים מתושבי עזה את זכותם לחופש תנועה לצורך הזנת מנגנון בירוקרטי פסול ולצורך זה בלבד. בכך נפגעת במקרים רבים זכותם של תושבי עזה לחיים, לבריאות ולשמורת הגוף, לחיי משפחה, לחירות ואוטונומיה אישית – זכויות המרכיבות את הזכות האנושית לכבוד האדם. מה שנראה אפוא כמנגנון בירוקרטי במהותו מביא לפגיעה חמורה הנוגדת את חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ואינה מתיישבת עם התחייבויות קודמות של המשיבים ועם קביעות בית המשפט הנכבד. הנוהל אינו מאפשר לתושבים לקבל היתרים עם התגבשות הצורך בהם, גם במקרה בו אין כל מניעה מהותית להנפיק את ההיתר עבור התושב ואף לא נדרשת בחינה רחבת היקף. למעשה, הוראות הנוהל מבוססות על הנחה שגויה ופוגענית לפיה כל אדם המבקש לממש את זכותו לחופש תנועה הוא חשוד ולכן יש להגביל את הזכות שבועות וחודשים, עד לקיום הליך בחינה וטיפול ארוכים ומסורבלים.

80. על פגיעתם הרעה של מנגנונים בירוקרטיים בזכויות פרטים עמד בית המשפט פעמים רבות בעבר. לעניינם של אלפי תושבי עזה הממתינים בכל רגע נתון וגם עתה שיסתיים הטיפול הארוך והמסורבל בעניינם, יפים הדברים הבאים:

”...לשלטון אין לו משלו ולא כלום; כל אשר מחזיק הוא בו, בנאמנות הוא מחזיק – לטובתו של היחיד ולרווחתו. ואולם, האמירה הנורמטיבית-המשפטית כי זה מעמדו של השלטון כלפי היחיד, אין בה כדי לחסר כהוא-זה מן התופעה שאנו עדים לה יום-יום, שעה-שעה, שהיחיד עומד בתור לפני דלפק-השלטון, והתור משתרך ומתפתל עוד ועוד. יש המכנים תופעה זו ”בירוקרטיה” ויש המכנים אותה אחרת. היא כינויה של התופעה אשר היא, התופעה ידועה ומוכרת לכולנו, ולא לטוב. מטעם זה אף נחלצו בתי-המשפט בעבר לעזרו של היחיד בעומדו בתור מול אותה מכונת-ענק – נחלצו בעבר, ממשיכים הם להיחלץ כיום וימשיכו להיחלץ בעתיד.”

בג”ץ 164/97 קונטרס בע”מ נ’ משרד האוצר אגף המכס והמע”מ, פ”ד נב(1) 289,

בירוקרטיה מסועפת ופוגענית דוגמת זו שיוצר הנוהל שגיבשו המשיבים מהווה שימוש לרעה בכוח שלטוני ואין להשלים עמה.

81. לנוכח כל האמור לעיל, יתבקש בית המשפט ליתן צו על התנאי כמבוקש ולאחר שמיעת תשובת המשיבים להפכו למוחלט. כמו כן מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בהוצאות העותרות ובשכ”ט עו”ד.

היום : 10.4.2018

ב"כ העותרים,

עדי לוסטיגמן, עו"ד

אסנת כהן ליפשיץ, עו"ד